

belləmə altına, həmçinin çalalara, yaxud cərgələrə əkin altına verilir. Mineral gübrələri topa şəkildə cərgələrə, çalalara vermək daha yaxşıdır. Səpmə üsulu ilə müqayisədə bu zaman məsləhət görülmüş dozalar 30% azaldılmalıdır. Əlavə yemləmə, yaxşı olar ki, tez-tez, lakin kiçik dozalarda verilsin. Əlavə yemləmədən ötrü gübrələri suda həll olunmuş şəkildə istifadə etmək lazımdır.

Qumisol tipli duru kompleks gübrələrdən istifadə olunması məsləhətdir. Quş zılından (peyinindən) əlavə yemləmə çox yaxşıdır. Üzvi və mineral gübrələrini növbələşdirmək də yaxşıdır. Əlavə yemləmələrdə natrium-qumata dan, ammonium-qumata dan, biohumusdan istifadə olunması nitratların miqdarının aşağı salınmasına kömək edir. Məsləhət görülmüş doza normalarına həmişə əməl etmək lazımdır. Əlavə yemləndirməni yığımdan sonra, yəni gələn yığıma 2-5 gün qalmış aparmaq lazımdır, yaşıl bitkiləri, xüsusilə kökümeyvələri əlavə yemləmək lazım deyil. Tərəvəzlərin əmtəəlik olanadək yetişməsi üçün məhsul yığımının optimal müddətlərinə riayət edin. Cavan yerkökünün, çuğundurun tərkibində nitratların miqdarı sentyabrda-oktyabrda yığılanlardakına nisbətən 2-4 dəfə çox olur. Balaca

xiyarcıqların (2-5 sm) tərkibində nitratların miqdarı standart ölçülü yaşıl xiyarlardakına nisbətən xeyli çox olur.

Boz pomidorlar yetişmiş pomidorlara nisbətən daha çox nitratlar toplayır. Cavan kartof sizi cəlb etməsin. Uzunluğu 10-15 sm-dən az olan yunan qabağında nitratlar çox olur. Çox yığılan bitkilərin məsələn, xiyarların meyvələrində nitratların miqdarı vegetasiyanın ikinci yarısında azalır.

Faiq Nadirov,

kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və Kreditleşdirilməsi Layihəsi

“Masallı Regional Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”

Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən maliyyələşdirilir.

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

Ünvan: Bakı, C.Cabbarlı 40.
Tel/faks 498188, 5967018.

“Köser” mətbəəsində çap olunmuşdur. Sayı 5000.

Tərəvəz məhsullarında nitratların miqdarını necə azaltmaq olar?

İnsanlardan ötrü təhlükəsiz, vitaminli məhsullar becərən zaman çoxlu nitratlar toplayan bitki sortlarının seçilməsinə tələbkarlıqla yanaşmaq lazımdır. Tərəvzlərin faraş, orta və gec yetişən sortları mövcuddur. Tərəvzçilər bəzən, buna fikir vermirlər. **Becərilən faraş məhsulda nitratlar gec yetişən məhsula nisbətən çox toplanır. Bu o demək deyildir ki, faraş tərəvzlərdən imtina edilməlidir. Torpaq yumşaldılmalı, optimal rütubət rejiminə əməl edilməli, başlıcası isə azot gübrələrinin doza normaları artırılmamalıdır.** Köhnə, yaxşı işlənmiş sortlarda adətən nitratlar təzələrə nisbətən az olur.

Becərmə aqrotexnikasının tələblərinə düzgün əməl edilməlidir: vaxtında səpmək, yaxud suvarmaq, alağın vurmaq, yumşaltma aparmaq, zəhərli kimyəvi maddələrdən istifadə edilməmək. Bitkilərin becərməsindən ötrü işıqlandırma şəraitinin yaradılması da çox vacibdir. Təcrübələr göstərir ki, kahıda nitratların miqdarı az işıqlanmada yüksək işıqlanmadakından nisbətən 6-10 dəfə çox olur. Tərəvz bitkiləri ağacların çətiri altında becərilməli və onların sıx olmasına yol verilməməlidir. Hava şəraitinin də əhəmiyyəti böyükdür. Yayda

tərəvzlər yağışlı şəraitdə açıq hava şəraitinə nisbətən çox nitratlar toplayır.

Gübrələrdən düzgün istifadə edilməlidir, çünki onlar torpağın münbitliyinə müsbət təsir edir. Onlardan optimal istifadə etdikdə bitkilərin məhsuldarlığı və məhsulun keyfiyyəti yüksəlir. Tərəvzlərdə nitratların çox toplanmasının əsas səbəblərindən biri gübrələrdən düzgün istifadə edilməməsidir.

Lakin mineral gübrələrə nisbətən üzvi gübrələrə üstünlük verilməlidir. Üzvi gübrələrin tərkibində azotdan əlavə fosfor, kalium, mikroelementlər və fizioloji fəal gümür turşuları olur ki, bunlar da bitkilərin gövdəsinə nitratların cəlb edilməsini fəallaşdırır.

Mineral gübrələrdən fərqli olaraq, üzvi gübrələr bitkilərin bərabər sürətdə azotla təchiz edilməsini təmin edir, bu isə nitratların toplanmasını azaldır. **Üzvi gübrələrin, xüsusən təzə peyinin artıq miqdarı çoxlu nitratların toplanmasına gətirib çıxarır. Torpağa yalnız ən azı 3-4 ay topada qalmış peyini vermək olar.** Belə peyini xiyar, qabaq, kələm, badımcan və kartof altına vermək yaxşıdır. Soğan, sarımsaq, pomidor, qovun, rəngli kələm altına isə çürümüş peyin verilməlidir. Mineral gübrələrin dozalarını artırmaq olmaz, onları kompleks şəkildə:

azot, kalium və mikroelementlər şəklində vermək lazımdır. Bu, aqronomun qızıl qaydasıdır. Torpaqda kalium, fosfor çatışmazlığı nitratların toplanmasına səbəb olur. **Məhsulun keyfiyyətinin pisləşməsi və nitratların toplanmasının səbəbi torpaqda azot, fosfor və kalium arasındakı nisbətənin pozulmasıdır. Azot gübrəsinə nisbətən fosfor və kalium gübrələrinin 30% artırılması nitratların miqdarını azaldır.**

Bitkidə nitratların bərpa prosesi molibden, mis, dəmir, manqan, barium, həmçinin kalsium, maqnezium və digər mikroelementlərlə fəallaşır. Kompleks gübrələrdən nitroammofoskadan istifadə olunması daha yaxşıdır. Sidik cövhərinə, ammonium şorasına mütləq kalium və fosfor gübrələri qatılmalıdır.

Tərəvz məhsulunda nitratların miqdarının azaldılmasına güclü təsir göstərən vasitə turş və neytral torpaqların əhəngləşdirilməsi və qələvi torpaqların gipsləşdirilməsidir.

Kalsiumdan istifadə olunması nitratların miqdarının azaldılması yolunda güclü təsir göstərən amildir. Torpağa gübrələri həm əsas, həm də əlavə yemləmə şəklində vermək lazımdır. Üzvi gübrələr adətən payızda